

Lietuvos valstybės institucijų dėmesys jos diasporai

2024 m. Balandžio 9-12 dienomis Vilniuje vyko Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisijos posėdžiai. Viename iš jų buvo pristatyta Užsienio reikalų ministerijos (URM) užsakymu atlikta Lietuvos diasporos nuomonės apklausa bei Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022-2030 m. veiksmų plano įgyvendinimo 2023 metais ataskaita.

Jolita ZYKUTĖ

Lietuvos diasporos apklausa

2023 m. visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų kompanija „RAIT“ URM užsakymu atliko Lietuvos diasporos apklausą. Tokia kasmetinė apklausa vyko dvyliką kartą. Joje dalyvavo 2549 diasporos atstovai, gyvenantys 69 šalyse, daugiausia Jungtinėje Karalystėje, JAV, Danijoje, Norvegijoje, Vokietijoje. Buvo siekiama išsiaiškinti Lietuvos diasporos atstovų santykį su Lietuva ir jų lūkesčius dėl ryšio su Lietuva stiprinimo. Apklausa turėtų padėti tobulinti Lietuvos diasporos politiką ir jos įgyvendinimą.

9 iš 10 Lietuvos diasporos atstovų nurodė, kad jiems yra svarbi tautinė tapatybė. Gerokai didesnė Lietuvos diasporos atstovų dalis nei 2022 m. teigė, kad ir gyvenant užsienyje yra galimybių puoselėti lietuviybę: 2023 m. – 83 proc. (2022 m. – 60 proc.). Remiantis Lietuvos diasporos apklausos rezultatų duomenimis, nustatyta faktinė Nacionalinio pažangos plano rodiklio „Užsienio lietuvių, įsitraukusių į Lietuvos gyvenimą ir gerovės joje kūrimą, dalis“ reikšmė: 2023 m. – 66,8 proc.

Pagrindinės Lietuvos diasporos politikos įgyvendinimo kryptys

Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022-2030 m. veiksmų plano 2023 metams pagrindinės kryptys buvo tautinės tapatybės puoselėjimas (69 veiksmai), įsitraukimas į Lietuvos gyvenimą ir gerovės joje kūrimą (56 veiksmai), grįžimas į Lietuvą (36 veiksmai) bei šias tris kryptis jungianti efektyvi komunikacija (15 veiksmų).

Lyginant 2023 m. ir 2022 m. veiksmų planus matyti augimo tendencija: iš viso 2023 m. įgyvendinti 176 veiksmai, planuoti 192 (2022 m. įgyvendinti 159, planuotas 171), 2023 m. veikloje dalyvavo 32 valstybės institucijos ir 18 savivaldybių (2022 m. – 30 valstybės institucijų ir 7 savivaldybės).

Diaspora neša naudą Lietuvai

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) pirmininkė Dalia Henke džiaugėsi, kad valstybė ir ši Vyriausybė Lietuvos diasporai skyrė daug dėmesio – Vyriausybės programoje diaspora minima 15-oje punktų. Tai reiškia, kad Lietuvos valstybinės institucijos gerai suvokia, kokią naudą kuriant gerovę šalyje teikia diaspora, įsitraukdama į ekonomiką, kultūrą ar nacionalinį saugumą. „Tautiečiai, nors ir gyvena užsienyje, dirba Lietuvos labui, tad gegužės 12 d. vyksiantis referendumas dėl gimimu gautos Lietuvos pilietybės išsaugojimo bus reikšmingas ne tik tiems, kurie iš Lietuvos išvyko, bet ir joje gyvenantiems. Reikia prisiminti, kad, kaip nurodo URM atlikta diasporos apklausa, svarbiausiu lietuviybės (tautinio identiteto) elementu po lietuvių kalbos mokėjimo laikoma Lietuvos Respublikos pilietybė“, – pabrėžė D. Henke.

PLB pirmininkė Dalia Henke LR Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės posėdyje. 2024 m. balandžio mėn. LR Seimo kanceliarijos nuotr.

Ryškejanti problema diasporoje

PLB pirmininkė paminėjo svarbų diasporos politikos aspektą, kuris ilgainiui gali virsti rimta kliūtimi sėkmingiems „Globalios Lietuvos“ 2022-2030 m. programos veiksams. Stebint iš šono galima tik sveikinti didėjančią diasporos politikos finansavimą: 2012 m. – 2,52 mln. eurų, 2020 m. – 4,32 mln. eurų, 2022 m. – 9,3 mln. eurų, 2023 m. – 9,8 mln. eurų. Valstybinėse institucijose per daugelį metų vis daugėja su diaspora dirbančių žmonių, tam yra įkurtas net atskiras departamentas URM, visas skyrius Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje, kitose ministerijose diasporos reikalus neretai kuruoja paskirtas viceministras.

Lietuvos diaspora yra labai įvairialypė – ją sudaro ilgametės tradicijas turinčios lietuvių bendruomenės visame pasaulyje, kurias vienija PLB, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga (PLJS), profesionalų klubai, laisvai po pasaulį judėti galintys individualūs menininkai ar mokslininkai, lituanistinės mokyklos ir t. t. Kiekvienas šių elementų veikia atsižvelgdamas į savo specifiką, kai kur jų veiklos iš dalies sutampa.

Lietuvių bendruomenės ir jų skėtinė organizacija PLB užima ypač svarbią vietą diasporoje, nes jų „lietuviškų veiklų“ spektras labai platus – pradedant Lietuvos reprezentavimu, lietuvių būrimu pilietinei akcijai, pvz., viešinti referendumą dėl pilietybės išsaugojimo, stiprinti Lietuvos saugumą, remti Ukrainą, paminėti Vasario 16-osios šventę. Neatsiejama lietuvių bendruomenių dalis – sielovada, lituanistinis švietimas, sportas, tautinių šokių ansambliai, chorai ir t. t.

Lietuvių šokių šventės Baltimorėje (JAV) akimirkos. Ingridos Misevičienės nuotr.

Pasaulio lietuvių bendruomenėse dalyvauja žmonės, kurie veikia savanoriškai, dirba savaitgaliais ar po darbo valandų, aukodami savo laiką ar laisvalaikį su šeima. Ne paslaptis, kad lietuvių bendruomenėse ar PLJS susiduriama su žmogiškųjų išteklių ir jų kaitos problema. D. Henke įsitikinusi, kad, norint turėti stiprias, veiklias lietuvių bendruomenes pasaulyje, būtina užsiimti jų lyderių auginimu, motyvacija. Galbūt vertėtų netgi keisti valstybinių institucijų finansavimo paskirstymą – tam tikra dalis lėšų projektų sąmatoje galėtų būti skiriama administraciniam darbuotojui išlaikyti ar pan. Jau dabar yra iškilusi problema, kad skelbiami projektų konkursai, o diaspora beveik neteikia paraiškų,

nes projektams administruoti ir sėkmingai įgyvendinti trūksta žmogiškųjų išteklių – dažnai aktyviai veikia vis tie patys asmenys.

„Kaip rodo ilgametė patirtis, efektyvus ir Lietuvai naudą nešantis diasporos politikos įgyvendinimas labai dažnai priklauso nuo sėkmingo valstybinių institucijų ir diasporos bendradarbiavimo“, – sako PLB pirmininkė D. Henke.

Lituanistinio švietimo puoselėjimas

2023 m. pirmąkart istorijoje valstybės parama buvo skirta lituanistinių mokyklų veiklai: 88 lituanistinės mokyklos gavo 1,6 mln. eurų. Lėšos skiriamos mokyklos patalpų nuomai, mokytojų atlyginimams. Iš viso 2023 m. veikė 236 neformaliojo lituanistinio švietimo įstaigos ir 10 formaliojo švietimo įstaigų; jose mokėsi 11 100 mokinių.

Svarbus lituanistinio švietimo pasiekimas – atidaryta pirmoji lietuviška pradinė mokykla Suvalkuose.

Darbas su diaspora kultūros srityje Lietuvos nacionalinis kultūros centras aktyviai dirbo su diasporos meno mėgėjų kolektyvais rengdamasis 2024 m. Lietuvos dainų šventei. Atrankoje dalyvauti Lietuvos dainų šventėje užsiregistravo 93 diasporos meno kolektyvai iš 21 šalies. Lietuvos kultūros taryba finansavo 13 Lietuvos diasporos organizacijų projektų tradicinės ir šiuolaikinės kultūros srityje (skyrė 138 tūkst. eurų). Lietuvos nacionalinis muziejus bendradarbiaudamas su diasporos organizacijomis ir asmenimis parengė parodą „Pasaulio dydžio Lietuva. Mūsų migracijos istorija“, kurios tikslas – suartinti Lietuvoje ir už jos ribų gyvenančius tautiečius pasitelkiant šalies masinės migracijos istorijos pasakojimą,

Suvalkuose atidaryta pagrindinė mokykla lietuvių mokomąja kalba. LR ambasados Lenkijos Respublikoje nuotr.

Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba sukūrė specialų interneto puslapį, pristatantį diasporos archyvus www.diaspora.archyvai.lt.

Išplėstas „Knygų starto“ projekto įgyvendinimas įteikiant ankstyvojo skaitymo lauknešėlius užsienyje gimusiems Lietuvos piliečiams per Lietuvos diplomatinės atstovybės ir konsulines įtaigas.

Diasporos įsitraukimas į Lietuvos gyvenimą ir gerovės joje kūrimą

Atsižvelgiant į susidariusią geopolitinę situaciją diasporos įsitraukimas į pasirengimą ginti valstybę ypač aktualus. 2023 m. viena iš prioritetinių Krašto apsaugos ministerijos (KAM) bendradarbiavimo su nevyriausybinėmis organizacijomis temų buvo „Lietuvos diasporos įsitraukimo į pasirengimą valstybės gynimui ir pilietiniam pasipriešinimui stiprinimas“. Vyko KAM ir URM organizuotos nuotolinės paskaitos apie hibridinių grėsmių ir atsparumo joms stiprinimą, diasporos galimybes prisidėti prie valstybės gynybos ir pilietinio

pasipriešinimo. Lietuvos kariuomenė rengė straipsnius ir gyvus susitikimus diasporai pristatydamą tarnybą Lietuvos kariuomenėje. Buvo suorganizuotas diasporos atstovų dalyvavimas NATO viršūnių susitikimo Viešajame forume. Lietuvos šaulių sąjunga (LŠS) įsteigė padalinį, veikiantį Belgijoje, Nyderlanduose ir Prancūzijoje, vasarą surengė stovyklas, kuriose dalyvavo 23 vaikai, grįžę atostogų iš įvairių užsienio šalių; organizavo nuotolinius koordinacinius pasitarimus su LŠS užsienio padaliniais.

Įsitraukimas į Lietuvos ekonominę veiklą

URM rengtoje apklausoje net 70 proc. diasporos atstovų sakė prisidedantys prie gerovės Lietuvoje kūrimo. Iš jų 38 proc. skatina turistines keliones į Lietuvą (2022 m. – 32 proc.), 33 proc. finansiškai remia Lietuvoje gyvenančius artimuosius (2022 m. – 30 proc.), 13 proc. tarpininkauja užmezgant kontaktus tarp Lietuvos ir užsienio šalių (2022 m. – 11 proc.), 12 proc. dalyvauja labdaros ir paramos programose Lietuvoje per pastaruosius 12 mėnesių (2022 m. – 16 proc.), 9 proc. konsultuoja Lietuvos įmones, organizacijas ar asmenis (2022 m. – 7 proc.), 8 proc. yra investavę Lietuvoje ar čia įkūrę savo verslą (2022 m. – 9 proc.).

Išvelgdama diasporos teikiamos naudos Lietuvos ekonomikai potencialą, Ekonomikos ir inovacijų ministerija (EIM) 2023 m. pradėjo remti diasporos organizacijų projektus, skirtus eksportui, investicijoms ir turizmui skatinti. Lietuvos diasporos profesionalai Lietuvos įmonėms suteikė 35 konsultacijas tarptautiškumo ir eksporto plėtros klausimais, prisidėjo rengiant 10 verslo misijų, parodų ir mugių užsienyje, tarpininkavo ieškant kontaktų eksporto veikloms vykdyti.

Pasaulio lietuviai, susirinkę į PLB XVII Seimą. 2022 m. liepos 20 d. Sigito Čiapo nuotr.

Diasporos jaunimo įtraukimas į gyvenimą Lietuvoje

Siekiant stiprinti jaunimo ir Lietuvos ryšį, buvo organizuoti arba paremti diasporos jaunimo išitraukimą į gyvenimą Lietuvoje skatinantys projektai – Lietuvos ambasadorės JAV fondo stipendijos laureato stažuotė, Kazickų šeimos fondo programa „Bring Together LT“ (diasporos studentai dalyvavo 6 savaitių trukmės stažuotėse 15-oje Lietuvos įmonių ir organizacijų), diasporos studentų pažintinė programa Vyriausybėje ir kt.

Kaip parodė URM apklausa, 51 proc. tėvų diasporoje dar nesvarstė vaikų mokslo aukštojoje mokykloje Lietuvoje klausimo, tad ateityje planuojama jiems suteikti daugiau informacijos apie patrauklias tokių studijų galimybes – diasporos studentams skiriami konkursiniai balai, stipendijos. Taip pat parengta diasporos jaunimui skirta stažuočių, praktikos, pažintinių programų Lietuvoje duomenų bazė.

„Bring Together Lithuania“ programos dalyviai Trakuose. 2019 m. Organizatorių nuotr.

Grižimo į Lietuvą skatinimas

Jau ketvirtus metus iš eilės į Lietuvą sugrįžta daugiau Lietuvos Respublikos piliečių nei išvyksta. 2023 m. sugrįžo 16 695, išvyko 10276.

URM įkurtas Grižimo į Lietuvą skyrius, nuo 2024 m. veikia vieno langelio konsultacinis centras „Grižtu LT“. Gerinamos (re)integracijos švietimo įstaigose sąlygos – teikiama specializuota pagalba, sukurtas mokyklų, kuriose mokosi grįžusių tėvų vaikai, tinklas.

Užimtumo tarnyba nuo 2021 m. įgyvendina tikslinį projektą „Gal į Lietuvą?“, o nuo 2024 m. kiekviename Užimtumo tarnybos klientų aptarnavimo skyriuje dirba atsakingi specialistai, konsultuojantys grįžtančiuosius.

Diasporos apklausoje 20 proc. dalyvių nurodė numatę apytiksles grįžimo į Lietuvą datas (2022 m. – 16 proc.), dar 59 proc. neatmeta grįžimo į Lietuvą galimybės (2022 m. – 56 proc.). Grįžti neplanuoja 21 proc. apklaustųjų (2022 m. – 28 proc.), pagrindinė priežastis – jau susikurtas gyvenimas užsienyje. Lietuvoje gyvenanti šeima ar draugai 68 proc. apklaustųjų yra priežastis, dėl kurios jie planuoja grįžti į Lietuvą. 27 proc. sako, kad niekur nesijaučia taip gerai, kaip Lietuvoje, 20 proc. pastebi teigiamus politinius, socialinius ir kultūrinius pokyčius Lietuvoje, 19 proc. nori dirbti ir kurti Lietuvai, 14 proc. nori, kad vaikai augtų Lietuvoje.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.